

PROGRAM PODPORY
ČESKÉHO
KULTURNÍHO
DĚDICTVÍ
V ZAHRANIČÍ

Závěrečná zpráva o působení učitele u krajanů

Školní rok: 2022/2023

Destinace (země, místo): Srbsko

Jméno, příjmení: Mgr. Stanislav Havel

Krajanská komunita v Srbsku čítá, podle poslední oficiální evidence obyvatel v Srbsku, přibližně 1 200 lidí, kteří se hlásí k české menšině. Nejvíce českých krajanů žije v srbském Banátu v obcích Bela Crkva, Kruščice, Češko Selo, Vršac a Gáj. Česká sdružení (převážně České besedy) najdeme i v Bělehradě, Novém Sadě, Petrovaradinu, Niši, Sremu, Pančevu, Rudniku a Kragujevci.

Hlavním řídicím orgánem pro českou menšinu v Srbsku je Česká národní rada se sídlem v Bele Crkvi. Předsedou České národní rady je pan Jaroslav Hoc.

Já učím český jazyk ve třech obcích. V Bele Crkvi, Kruščici a Vršci. Dle možností dojíždím do České besedy v Bělehradě, do Českého Sela a do České besedy Gáj. Výuka je většinou pod patronací Českých besed, které mají prostory k výuce. V Bele Crkvi se vyučuje český jazyk ve Škole Plus a v České besedě, v Kruščici probíhá výuka v Etnodomě, České besedě a na základní škole. Ve Vršci vyučuji český jazyk v prostorách České besedy.

V Srbsku neučím jen český jazyk, ale také pomáhám realizovat téměř všechny společenské, sportovní a kulturní akce českých krajanů.

Snažíme se spolu s učiteli u krajanů v Rumunsku spojit srbskou a rumunskou část Banátu, pro kterou jsme vytvořili pracovní název Český Banát.

Výuka a počty žáků

Kruščice

Skupina	Počet
Předškolní děti	8
Mladší děti – první stupeň	7
Starší děti – druhý stupeň	12
Dospělí	11

V Kruščici chodí na výuku českého jazyka mnoho dětí. Je to zhruba polovina všech dětí z Kruščice. Pro většinu je čeština druhým jazykem. Doma se mluví převážně srbsky.

V tomto školním roce jsem vyučoval češtinu i v mateřské škole v Kruščici. Děti ze základní školy jsem zapojil do programu „Čeština hrou“, která probíhala především na hřišti nebo v kruščické etnokuće.

Výbornou motivací pro účast na kurzech češtiny je hraní fotbalu. Ve školním roce 2022 / 2023 jsme v Kruščici měli dva žákovské týmy. Tréninky jsou třikrát až čtyřikrát týdně. Při tréninku se mluví česky.

Letos se mi podařilo zapojit do výuky i dospělé. Výuka češtiny probíhala při hudebních dílnách v Českém domě v Kruščici.

Bela Crkva

Skupina	Počet
Mladší děti – první stupeň	5
Starší děti – druhý stupeň	2
Dospělí	14

Ve městě Bela Crkva žije poměrově nejvíce českých krajanů v Srbsku a sídlí zde i Česká národní rada.

V Bele Crkvi vedu dva kurzy pro dospělé a jeden pro děti. Děti mají výuku jednou týdně v pondělí od 18:00 ve Škole Plus.

První skupina dospělých chodí na kurz češtiny každé pondělí do Školy Plus. Letos jsem zaznamenal poměrně velký úbytek studentů. Ve Škole Plus dokončili kurz čtyři lidé.

Druhou skupinu tvoří čeští krajané z České besedy Bela Crkva. Tato skupina měla výuku každou druhou středu od osmi hodin večer. Do České besedy v Bele Crkvi chodí převážně krajané důchodového věku a nejlepší motivací pro ně je zpěv českých písní.

České Selo

V Českém Sele pravidelná výuka neprobíhá. Místní tři děti dojíždí na výuku českého jazyka do Bele Crkve.

České Selo ale využíváme pro různé akce, které souvisí s výukou českého jazyka. Probíhala zde například *Noc s Andersenem*, cyklistický *Závod česko-srbského přátelství* nebo *Svatojánský pohár* na místní posvícení.

U dospělých vlastní výuka neprobíhá. Všichni mluví česky velmi dobře. Jedná se tedy vždy o přátelskou návštěvu v rodině a povídání si. Také se účastním mší v místním kostele, kde předčítám biblická čtení v češtině.

V letošním roce se opět zvýšil turistický zájem o České Selo. Do vesnice se před třemi lety vrátil český krajan Emanuel Veverica, který se společně se svou přítelkyní stará o propagaci Českého Sela na sociálních sítích a také o úklid vesnice.

Emanuel Veverica také „pečuje“ o turisty, kteří do Českého Sela zavítají. Ubytuje je v místním Českém domě a postará se o stravování. Propagaci vesnice nejvíce pomáhá akce *Paprikašijáda* (soutěž ve vaření kuřecího paprikáše), na kterou přijíždí nejen soutěžící z okolí, ale i autobusy s českými turisty. Veškeré informace můžete najít na facebookové stránce Česko Selo.

Vršac

Skupina	Počet
Dospělí začátečníci	2
Dospělí pokročilí	11

V České besedě Vršac probíhala výuka jednou týdně ve středu.

Obě skupiny jsem sloučil do jedné a obohatil výuku o hodiny zpěvu českých písní.

V České besedě Vršac probíhá také mnoho kulturních a společenských akcí. Připomeňme jen *Kulturní léto 2022 a Měsíc české kultury ve Vršci*.

Organizace a obsah výuky

V školní roce 2022/2023 jsem vyučoval český jazyk od nejmenších dětí ve školce v Kruščici až po „studenty“ v Českých besedách, kterým bylo hodně přes osmdesát let.

Ve školce má výuka českého jazyka formu hry. Zábavnou formou se snažím děti naučit co nejvíce slovíček.

S menšími školními dětmi se zaměřuji na slovní zásobu. Řeším praktické otázky – aby děti dokázaly vyjmenovat a napsat dny v týdnu, měsíce v roce, barvy, správně používat číslovky, nakoupit si potraviny v českém obchodě, vyjmenovat domácí a divoká zvířata, popsat počasí, vyjmenovat sporty a sportovní náčiní atd.

Po seznámení se základní slovní zásobou jsme procvičovali krátké dialogy (v obchodě, na nádraží, na poště, v divadle, ve městě atd.).

U starších dětí je stále velký rozdíl v úrovni znalostí českého jazyka. Se začátečníky jsem pracoval podle stejného schématu jako na prvním stupni. U starších dětí jsme se zaměřili více na gramatiku – probírali vyjmenovaná slova, skloňovali podstatná jména, procvičovali antonyma, synonyma a homonyma.

Pro dospělé v Bele Crkvi, Kruščici a ve Vršci jsem již tradičně připravil pracovní tematický list (oblečení, doprava, škola, dovolená, nakupování, práce atd.). Součástí každého pracovního listu byla také základní gramatika a syntax. V programu výuky bylo i promítání dokumentů či jiných videí s českou tematikou.

Nechyběla ani práce s hudebním textem, do kterého posluchači doplňovali chybějící pasáže a poté se zpívalo. Po výuce dospělých vždy následuje debatiní skupina, ve které se diskutuje česky.

V hodinách se diskutuje také o reáliích České republiky.

Ekologie v srbském Banátu

Naše ekologické aktivity v srbském Banátu mají svůj počátek v předjaří roku 2021, kdy jsme se s manželkou rozhodli uklidit centrum Kruščice. Zapojoval se velký počet dětí i dospělých v čele se starostou vesnice. Jelikož měl EKO DEN úspěch, doufáme, že celá akce bude každoročně opakována.

Na EKO DEN navázala akce *Uklidme český Banát*, na které spolupracuji s učiteli z rumunské části Banátu.

Ve školním roce 2022/ 2023 se konal jeden EKO den v Českém Selu.

Velké poděkování patří i členům Hnutí Brontosaurus, kteří v Českém Selu pomáhají uklízet český hřbitov, areál Českého domu i téměř celou vesnici.

Výtvarné dílny v srbském Banátu

Součástí výuky jsou výtvarné dílny, které vede moje manželka Alena Havlová. Děti již tradičně vyráběly lampiony, vánoční ozdoby, masky na masopust, barvily a malovaly kraslice na Velikonoce.

Žáci českého jazyka se také mohli zúčastnit výtvarných projektových dnů, které pomáhá realizovat česká krajanka a výtvarnice Tereza Stamenković Klepáček.

Děti se spolu s paní učitelkou starají o výtvarnou výzdobu Etnodomu. Výtvarné dílny učitelky Aleny Havlové jsou velmi populární, a hlavně se při nich snažíme mluvit česky.

Fotbal v srbském Banátu

Jako motivaci k výuce českého jazyka používám již šestým rokem fotbal. Platí jednoduché pravidlo: kdo chodí na češtinu, může hrát fotbal.

Ve školním roce 2022/2023 jsme měli dva žákovské týmy. Starší děti hrály Vojvodinskou ligu žáků. A mladší děti hrají přátelské zápasy s okolními vesnicemi.

Hudba v srbském Banátu

Česká píseň měla v Banátu vždy své místo.

V České besedě Bela Crkva se aktivně účastním zkoušek pěveckého sboru *Krajani*. Podařilo se nám spolu se studenty z České republiky založit hudební dílny v České besedě Kruščica a také zpíváme české písně při výuce v České besedě Bela Crkva a v České besedě Vršac.

Kultura v srbském Banátu

Učitel českého jazyka se podílí na kulturních akcích českých krajanů v Banátu. Zve na akce a komunikuje s hosty z České republiky, připravuje program, zařizuje ubytování, domlouvá stravování či třeba výlety.

Mezi největší kulturní společenské akce českých krajanů v Srbsku patří festival *Lepota različitosti*, *Paprikašijada*, *Krajanský pohár Banat Cup*, *Festival Srbský Banát*, oslava svátku svatého Jana Nepomuckého, *Svatojánský pohár*, *České kulturní léto ve Vršci* atd.

Kulturní život krajanů v Srbsku je velmi pestrý, což dokládá seznam významnějších akcí.

Značení turistických tras

V roce 2019 jsem se rozhodl vyznačit turistické trasy mezi obcemi Kruščice, Češko Selo a Bela Crkva. Červené turistické značení má propojit nejen „české“ obce v Srbsku, ale myšlenkou je spojit srbský a rumunský Banát. Tedy spojit turistickou značkou vesnice Kruščice a Gernik. Se

značením turistických tras pomáhá Hnutí Brontosaurus. Cílem je propagovat šetrný turismus v srbském Banátu.

V minulé roce se nám podařilo dokončit značení z Českého Sela přes Belu Crkvu a Kruščici až k rumunským hranicím v Kaludjerovu. Trasa je vedena červenou značkou, je na ní vyznačeno několik zastávek s rozcestníky. Mapa je vyznačena na portálu mapy.cz a dokonce vyšla nová turistická mapa Banátu. Letos se opravilo značení v srbském Banátu a zbývá doznačit rumunskou část cesty na Gernik.

Mediální činnost a informačně komunikační technologie v srbském Banátu

Čeští krajané jsou velmi aktivní na sociálních sítích. Česká národní rada má svoje internetové stránky <https://savetceha.rs/> a také facebookovou stránku Krajanka.

České besedy v Bele Crkvi, Kruščici, Českém Sele a ve Vršci mají svoje facebookové stránky.¹

České mediální centrum vysílá relaci pro české krajany na veřejnoprávní stanici Radiotelevize Vojvodina. Pořad *České slovo*, který trvá 30 minut, byl vysílán jednou za 14 dní a od dubna 2021 je vysílán každý týden. Učitel má na starosti celou obsahovou stránku vysílání a zároveň je redaktorem pořadu.²

Druhou relaci, kterou mám na starosti, je vysílání *Krajanka* na Radiu Bela Crkva. *Krajanka* je vysílána jednou za dva týdny

Součástí práce učitele je také výroba propagačního materiálu pro srbský Banát. Moje žena dělá na většinu krajanských akcí plakáty a další propagační materiály.

Před dvěma lety jsme spolu s učiteli z rumunského Banátu začali vydávat časopis *Český Banát*, kde najdete všechny aktuality. Každé vydání časopisu má jedno ústřední téma. Zatím vyšla tři čísla časopisu.

Církevní život v srbském Banátu

Kostel svatého Václava v Kruščici, kostel svatého Jana Nepomuckého v Českém Selu a kostel svatého Václava v Gáji jsou posledními místy v srbském Banátu, kde je čeština hlavním jazykem. Zpívá se a modlí z českých kancionálů a misálů.

Víra je pro krajany velmi důležitá. Je také rozlišovacím prvkem od Srbů. Čeští krajané jsou většinou katolického vyznání (jen v okolí města Vršac je několik evangelíků), Srbové bývají obvykle pravoslavní.

Aktivně se zapojuji do duchovního života krajanů. Čtu v kostele biblická čtení a pomáhám při bohoslužbě se zpěvem. Synové chodí ministrovat.

Evangelický církevní sbor ve Velikom Središti spolupracuje s farním sborem Českobratrské církve evangelické v Hodoníně.

Do srbského Banátu se nám daří zvát i české duchovní. V poslední době nás dvakrát navštívil katolický kněz Lukasz Karpinski, který nejen sloužil bohoslužby v českém jazyce, ale aktivně se zapojil do krajanského života.

¹Facebookové stránky českých besed

Česká beseda Bela Crkva. Odkaz zde https://www.facebook.com/%C4%8Cesk%C3%A1-beseda-Bela-Crkva-2258544201078916/?modal=admin_todo_tour

Česká beseda Kruščica. Odkaz zde <https://www.facebook.com/ceskabesedakruscica/>

Česká beseda Vršac. Odkaz zde <https://www.facebook.com/profile.php?id=100009198533780>

² Odkaz vysílání pořadu *České slovo*: <http://media.rtv.rs/ostalo/ceske-slovo/48080>

Podmínky pro výuku

Podmínky pro výuku jsou celkem dobré, dopovídají oblasti Banátu a jsou téměř stejné jako před šesti lety. V Bele Crkvi probíhá výuka v Českém domě a ve Škole Plus. V Českém domě je k dispozici „klasická“ třída, která je v zimním období vytápěna. Prostory Českého domu v Bele Crkvi může učitel používat i mimo vyučování pro své přípravy. Výhodou je možnost připojení k internetu.

Ve Škole Plus v Bele Crkvi se vyučuje v pěkně upravené třídě a učitel má k dispozici i menší místnost pro své přípravy. V létě 2020 byla díky sponzorskému daru od Domu zahraniční spolupráce zakoupena do Školy Plus interaktivní tabule a multifunkční tiskárna.

V Kruščici se děti scházejí v Českém domě a v Etno domě nebo na hřišti.

Etnodům je původní české stavení, které zakoupila Česká beseda Kruščice. Záměrem bylo vytvoření muzea místních Čechů a místa, kde bude vyučován český jazyk. Podařilo se nám z bývalé maštale vytvořit staročeskou třídu (s kamny, starou tabulí), kterou jsme spolu s manželkou a žáky postupně výtvarně vyzdobili.

Ve Vršci probíhá výuka v České Besedě, kde je k dispozici vše, co učitel k výuce potřebuje.

V Českém Selu je k dispozici Český dům a podle možností lze využívat i místní Etnomuzeum.

Spolupráce s dalšími institucemi

Nejdůležitější institucí pro učitele v Srbsku je Česká národní rada (ČNR), která má sídlo v Bele Crkvi. Předsedou rady je pan Jaroslav Hoc. Spolupráce je dobrá.

Velmi dobrá je také spolupráce s Velvyslanectvím České republiky v Bělehradě. Pan velvyslanec Tomáš Kuchta navštěvuje krajaňské akce a snaží se podpořit krajany v co největší míře.

Od srpna 2021 působí na Českém velvyslanectví v Bělehradě nový šéf konzulárního oddělení Petr Doležal, který má na starosti také krajaňskou agendu. Pan Doležal navštěvuje většinu krajaňských akcí a je pro mě i pro krajany velkou podporou.

V každé obci, kde učím český jazyk, spolupracuji hlavně s předsedy Českých besed. Máme dobré vztahy a prohlubujeme spolupráci. Velmi dobrá spolupráce je také se Školou Plus v Bele Crkvi.

Starostové obcí Bela Crkva a Kruščice mají české předky, s krajany mají osobní vztah a snaží se je podpořit.

Dobrá je také kooperace s Hnutím Brontosaurus, která každoročně pomáhá v Českém Selu a okolí s údržbou vesnice nebo s akcemi spojenými s výukou češtiny (*Noc s Andersenem*, hry v českém jazyce v terénu). Ale hlavně nám Brontosauři pomohli vyznačit turistické cesty.

Podařilo se nám navázat spolupráci s Etnologickým ústavem Filozofické fakulty UK. Z jejich prvního pobytu vyšla kniha *České vesnice v srbském Banátu*.

Práce učitele zahrnuje i psaní nejrozličnějších grantů a projektů pro srbské i české instituce. Velmi dobrá je spolupráce s učiteli z rumunského Banátu.

Podmínky pro učitele

Bydlím s rodinou v domku na konci vesnice v Kruščici. Dům patří českým krajanům, kteří jsou v místní české menšině aktivně zapojeni. Dům se musel před nastěhováním kompletně zrekonstruovat, aby byl obyvatelný. Byla zavedena voda, elektřina, vybudována koupelna a WC, kuchyň, obnoveny podlahy, omítky, střecha. Hlavní nutné rekonstrukce jsou hotové, ale práce na opravách a údržbě je tu stále dost.

Úsilí vynaložené do rekonstrukce domku se nám zúročilo – žijeme zde komunitní život na klidném kraji vesnice. Přítomnost učitele i jeho rodiny je zde vnímána pozitivně. Vztahy s místními Srby i Čechy vytváříme i díky kontaktu celé rodiny s okolím velmi lehce.

Co se podařilo:

Podařilo se nám obnovit setkávání českých krajanů v Kruščici při zpívání českých písní. Napsali jsme Průvodce srbským Banátem. Vzkřísili jsme fotbalový klub v Českém Sele. Využíváme programu Erasmus+, skrze který přijímáme stážisty.

Ale hlavně se mi podařilo vrátit se po těžké operaci mozku zpět do práce.

Co se nepodařilo

Udělat ekologickou akci v Kruščici.

Poděkování

Velké poděkování patří Domu zahraniční spolupráce za poskytnutí pomůcek a darů na výuku, zvláště pak paní doktorce Olze Vlachové za veškerou podporu a pomoc. Chtěl bych také poděkovat paní předsedkyni České národní rady Ljiljaně Stehlik a jejímu nástupci panu Jaroslavu Hocovi za spolupráci a všem předsedům Českých besed za podporu ve výuce.

Naposlední díky patří Českému velvyslanectví v Bělehradě za veškerou podporu.

Významnější akce ve školním roce 2022/2023

Září – Závod česko – srbského přátelství na kole

Září – Krajský turnaj ve fotbale BANAT CUP

Září – Oslava svatého Václava

ТРАГОМ ЧЕШКЕ ИСТОРИЈЕ И КУЛТУРЕ ДАН СВЕТОГ ВАЦЛАВА

ПРОГРАМ:

17.00h. Поздравни goи
17.30h. КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКИ ОКУП
17.35h. Битка о жагову Вацлава гошћ
17.55h. Предавање: Историја јерменских обичаја у Чешкој Републици
18.30h. Рокетна такмичења сама: такмичења

СРЕДА,
28. СЕПТЕМБАР 2022. ГОДИНЕ,
17 ЧАСОВА

Říjen – Svatohavelské posvícení v Kruščici

Listopad – Banátský výrobek roku

BANÁTSKÝ VÝROBEK
2022
BV
BANÁTSKÝ VÝROBEK

Kdo vyhlásí soutěž
Česká ambasada v Bukurešti, Českí učitelé, Český Banát s.r.o., s podporou UDSCR

Soutěžní kategorie:
TRVANLIVÉ POTRAVINY
(sušené ovocí, marmelády, provázky, čaje, atd.)
ALKOHOL
(kořalky, pálenky, likéry, víno)
REMESLNÉ VÝROBY
(pletené a háčkové výrobky, výrobky ze dřeva, atd.)

*Výrobek označený jménem a vesnicí odveďte do soboty 19. 11. 2022
číslo osobám:*

Geotik — J. Josef Přibitucký	Šumice — Klášter Monastir Sombora
Svatá Helena — Marie Hložová	Elbenhof — učitel Alex
Romenska — Marie Přibitková	Krušovice — Stanislav Havel
Blige — Jaro Mincova	

Výrobky se navrací, výrobky se ani.

Porota:

Josef Přibitucký, vedoucí odd.	Josef Pék, Sv. Helena
Emil Flaška, UDSCR	Tibor Papp, Elbenhof
Pavel Přibitucký, Klub českých turistů	Alexandr Gajdický, český učitel v Rumunsku
RNDr. Petr Ryjáček Ph.D., molekulární biologie	Stanislav Havel, český učitel v Srbsku
Jan Tuma, moderátor	Marie Kolbas, Elbenhof

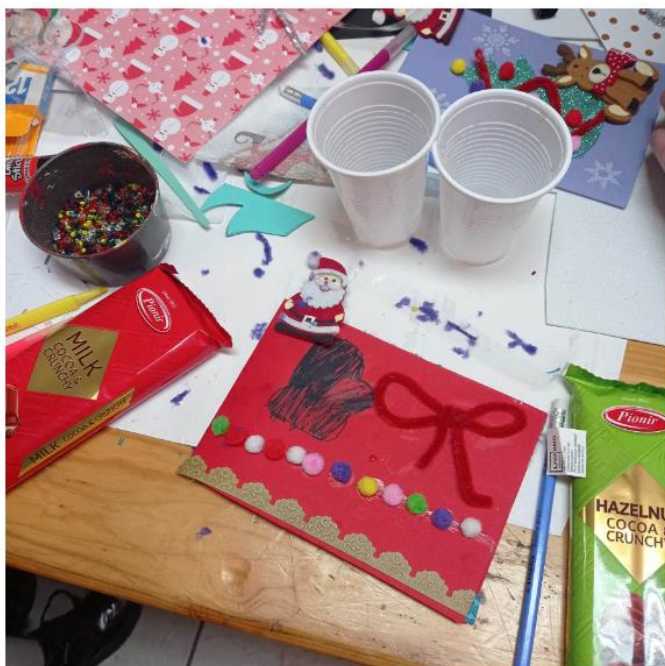
*Vyhlášení výsledků soutěže proběhne v neděli 20. listopadu ve 20.00 hod.
online na facebooku Český Banát v Banátu.*

Celý rok – Návštěvy českých kněží v srbském Banátu

Prosinec – Vánoční výtvarná dílna

Vánoční koncerty

Prosinec – Svatý Mikuláš u krajanů v Srbsku

Leden – Tříkrálová koleda

Leden – Otevření Českého centra v Bělehradě

Únor – Masopust v srbském Banátu

Březen – EKO DEN

Březen – Velikonoční koncerty

Duben – Pálení čarodějnic

Duben – Znovuobnovení fotbalového klubu Ablian Češko Selo

Květen – Setkání českých krajanů při Svatojánském poháru

Květen – Křest knihy Průvodce srbským Banátem

Květen – Den České národní rady

Květen – Svátek svatého Urbana

Květen – Jarní výtvarná dílna v Českém Selu

Červen – Svatojánská pouť v Kruščici

Červen – Divadlo České besedy Bělehrad v Bele Crkvi

Červenec – Hnutí Brontosaurus pomáhá v srbském Banátu

Červenec – festival Krása různorodosti

